

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

Кафедра права та правоохоронної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
проф. Євген СОБОЛЬ

_____ 2022 р.

ПРОГРАМА

державного кваліфікаційного екзамену

НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія, історія держави і права, конституційне право

галузь знань 08 Право

за спеціальністю 081 Право

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Програму державного екзамену
розглянуто та ухвалено на засіданні
кафедри права та правоохоронної
діяльності

протокол № 8 від 26 грудня 2022 р.

Завідувач кафедри

 Тетяна МІЛЮВА

Кропивницький – 2022

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА УКРАЇНИ

Вступ до курсу Історія держави і права України

Зміст теми:

Історія держави та права України – невід’ємна частина юридичної освіти.

Значення курсу для об’єктивного, наукового висвітлення історичного минулого українського народу, розвитку правових інститутів та систем.

Предмет, методи дослідження і завдання курсу історії держави і права України.

Періодизація історії держави та права України.

Історіографія історії держави і права України. Джерела з історії держави та права України.

Становлення та розвиток української державності до кінця XVIII ст.

Тема 1. Перші державні утворення на території України (VI ст. до н.е. – VI ст.).

Зміст теми:

Зародження державної організації на території України.

Суспільно-політичний лад Скіфії (V – III ст. до н.е.) та Сарматії (II ст. до н.е. – IV ст. н.е.). Джерела та основні риси права Скіфської та Сарматської держав. Мала Скіфія (III ст. до н.е. – III ст. н.е.).

Грецькі міста-держави на території Північного Причорномор’я (кінець VII ст. до н.е. – III ст. н.е.): Ольвія, Херсонес, Тіра, Пантікапей та ін. Особливості їх розвитку та суспільно-політичного устрою. Джерела та основні риси права античних міст.

Утворення та розвиток Боспорського царства, його суспільно-політичний лад та право.

Готи на території України (II – III ст. н.е.). „Держава Германаріха”.

Давні слов’яни. Розклад родоплемінної організації суспільства в середині I тисяч. н.е., перехід до воєнної демократії. „Держава антів”. Гунська навала (IV ст. н.е.). Утворення гунської „імперії”.

Тема 2. Становлення і розвиток Давньоруської держави і права (VII – сер. XIV ст.).

Зміст теми:

Становлення державності у східних слов’ян. Союзи слов’янських племен на території України (VII-VIII ст.). Звичаєве право слов’янських племен. Виникнення Давньоруської держави. Теорії походження Київської Русі.

Характеристика суспільного ладу Київської Русі. Великий князь. Удільні князі. Дружина. Бояри. Духовенство. Міське населення. Феодально залежне населення (смерди, рядовичі, закупи, холопи, челядь). Ізгої. Подальший розвиток суспільних відносин періоду феодальної роздробленості. Відносини сюзеренітету-васалітету.

Державний лад Київської Русі. Ранньофеодальна монархія – середньовічна імперія. Великий князь, боярська рада, феодальні з’їзди – снєми, віче. Військово-адміністративний устрій Давньоруської держави. Місцеві органи управління: намісники, посадники, десяткова система управління. Збройні сили.

Політико-правовий статус окремих земель-князівств періоду роздробленості. Галицько-Волинське князівство – черговий етап української державності.

Судочинство в давньоруський період.

Джерела давньоруського права. Звичаєве право, великокнязівське законодавство, міжнародні угоди, рішення вічових зборів та князівських з’їздів. «Руська Правда». Збірники церковного права.

Характеристика права Давньоруської держави. Право власності. Зобов’язальне право. Спадкове право. Шлюбно-сімейне право. Злочин і кара.

Тема 3. Литовсько-Руська держава. Українські землі під владою Речі Посполитої (середина XIV – перша половина XVII ст.).

Зміст теми:

Експансія сусідніх держав на Україну. Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського та королівства Польського. Кревська унія (1385 р.), її вплив на правове становище України. Люблінська унія 1569 р.. Утворення Речі Посполитої. Розповсюдження в Україні польської державно-правової системи.

Суспільний лад на українських землях. Князі, бояри, магнати, шляхта. Міщанство. Духовенство. Еволюція селянського стану, юридичне закріпачення селянства. Козацтво. Правове становище окремих соціальних груп.

Державний лад Великого князівства Литовського. Великий князь. Місцеві князі. Пани-Рада. Сейм. Державно-адміністративна система на українських землях. Політична автономія України. Поступове обмеження автономних прав, ліквідація князівств і земель. Запровадження воєводств і повітів; міста і села, староства. Центральні органи влади та управління Речі Посполитої.

Місцеві органи влади і управління. Воєводи і воєводські правління. Старости і каштеляни. Повітові старости. Волосні старости. Органи міського самоврядування: магістрати і ратуші. Адміністративно-територіальний устрій на українських землях під владою Речі Посполитої. Військо.

Центральні судові органи. Господарський (великокнязівський) суд. Судові реформи у Великому князівстві Литовському.

Сеймовий суд. Головний трибунал. Комісарський суд.

Місцеві суди. Замковий (городський) суд. Земський суд. Підкоморський суд. Копний суд. Вийголавничий і бурмістерські суди.

Джерела права на українських землях у складі Великого князівства Литовського. Звичаєве право. «Руська Правда». Князівські грамоти та привілеї. Міжкнязівські договори. Судебник Казимира IV 1468 р.

Запровадження в Україні Магдебурзького та Хелмського права.

Поширення польської правової системи. Постанови сейму Речі Посполитої та королівські розпорядження.

Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр.

Основні риси права. Державне, цивільне, зобов'язальне, спадкове, шлюбно-сімейне, кримінальне, процесуальне право .

Тема 4. Українське козацтво. Запорізька Січ як осередок української державності (кінець XV– пер. пол. XVII ст.).

Зміст теми:

Виникнення українського козацтва. Правове положення козаків. Органи самоуправління козацтва. Громада. Велика військова рада. Козацька старшина.

Утворення Запорізької Січі. Територія. Органи влади та управління Запорізької Січі. Військо. Символіка. Запорізька Січ – козацька республіка.

Виникнення реєстрового козацтва. Правові основи існування реєстрових козаків.

Звичаєве право козаків. Особливості козацького судочинства. Польське законодавство про українське козацтво. «Ординація» (1638 р.).

Тема 5. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. Формування української козацької держави.

Зміст теми:

Історичні передумови Визвольної війни 1648-1657 рр. Державна програма Б.Хмельницького.

Зміни в суспільному устрої українських земель. Вигнання католицької шляхти та духовенства. Покозачення населення. Козацька старшина. Рядове козацтво. Відновлення прав православної шляхти і духовенства. Міщани. Зміни в становищі селянства. Послаблення кріпосної системи.

Формування української держави в роки війни. Зборівська і Білоцерківська угоди з

Польщею. Визнання козацької держави іноземними країнами. Територія. Адміністративно-територіальний поділ. Формування військово-адміністративного апарату влади. Центральні і місцеві органи влади в Україні в роки Визвольної війни.

Еволюція козацької Ради. Гетьман. Генеральний уряд. Полковники і полковий уряд, сотники і сотенний уряд. Курінні і городові отамани. Магістрати і ратуші. Збройні сили.

Трансформація судової системи у роки війни. Правова система Української козацької держави. Скасування польського законодавства. Джерела права.

Юридичне оформлення приєднання України до Московського царства. Переяславська рада. «Березневі статті». Правове положення України в складі Московії.

Тема 6. Українська козацька держава - Гетьманщина в др. пол. XVII ст. – XVIII ст.

Зміст теми:

Правове положення Гетьманщини під владою Московії. Міжнародний статус України. Гадяцький трактат (1658 р.). Поступове обмеження автономії України під владою Московії. Договірні статті українських гетьманів з російським урядом: Переяславські статті (1659 р.), Московські статті (1665 р.), Глухівські статті (1669 р.), Конотопські статті (1674 р.), Коломацькі статті (1687 р.).

Колонізаторська політика російського самодержавства. Збройні сили Московського царства в Україні. Наступ на автономію України. Імперські органи управління Гетьманщиною: Малоросійський приказ, Сенат, Малоросійська колегія, Правління гетьманського уряду. Скасування Гетьманщини (1764 р.). Збройні сили Росії в Україні.

Суспільний лад Гетьманщини. Козацька старшина – «нові ляхи». Формування класу українського шляхетства, його злиття з російським дворянством. Духовенство. Становище козацтва та його поступова ліквідація. Міське населення. Відновлення кріпосництва, остаточне закріпачення всіх категорій селянства. (Укази 1783, 1796 рр.).

Державний лад. Форма правління. Козацькі органи влади і управління. Адміністративно-територіальний поділ українських земель. Збройні сили.

Судоустрій Української Гетьманської держави. Судові реформи XVIII ст. в Україні.

Джерела права в Україні. Звичаєве право. Литовський статут 1588 р. Гетьманське законодавство. Українсько-московські статті, нормативні акти царського уряду, джерела церковного права. Магдебурзьке право. Розповсюдження російського законодавства в Україні. Кодифікація права. «Права, за якими судиться малоросійський народ» (1743 р.). «Суд і розправа в правах малоросійських» (1750 р.). «Книга Статут та інші права малоросійські» (1764 р.), «Екстракт малоросійських прав» (1767 р.), «Екстракт із указів, інструкцій і настанов ... Сенату» (1786 р.),

Основні риси права: державне, цивільне, шлюбно-сімейне, спадкове, кримінальне, процесуальне.

«Конституція» Пилипа Орлика.

Суспільно-політичний лад Правобережної України в складі Речі Посполитої. Три поділи Польщі і приєднання Правобережної України і Західної Волині до складу Росії, Західноукраїнських земель до складу Австрії.

Суспільно-політичний лад Запорізької Січі. Нова Січ, її адміністративно-територіальний устрій. Ліквідація Запорізької Січі (1775 р.).

Україна під імперською владою. Відродження української держави.

Тема 7. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в пер. пол. XIX ст.

Зміст теми:

Еволюція суспільних відносин на українських землях у складі Російської імперії.

Поширення російського територіально-адміністративного устрою на українських землях. Система органів самодержавного правління в Україні. Генерал-губернатор. Губернатор та губернські правління. Повітові земські суди. Сільські і волосні органи управління.

Скасування магдебурзького права.

Джерела та кодифікація права в Україні в першій половині XIX ст. «Зібрання малоросійських прав» (1807 р.), «Литовський Статут» російської редакції 1811 р., «Звід місцевих законів Західних губерній» (1837 р.). «Повне зібрання законів російської імперії» (1830 р.), Друга редакція «Зводу законів Російської імперії» (1842 р.). Специфіка застосування загальноімперського законодавства в Україні.

Характеристика правової системи. Цивільне, кримінальне, процесуальне право, зародження фабричного права. Суд і судочинство.

Суспільно-політичний лад на західноукраїнських землях в складі Австро-Угорщини. Правові наслідки революції 1848-1849 рр. в західноукраїнських землях. Скасування кріпацтва. Українці в першому парламенті Австро-Угорщини. Кодифікація права Австро-Угорщини. Кримінальний і кримінально-процесуальний кодекси кінця XVIII – початку XIX ст. Цивільне уложення Австрійської імперії 1811 р.

Тема 8. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в друг. пол. XIX ст.

Зміст теми:

Буржуазні реформи 60-70-х рр. XIX ст. та особливості їх проведення в Україні.

Селянська реформа 1861 р. Зміни в правовому становищі селянства. Особисті та майнові права. Зміни у суспільному ладі в пореформений період.

Державний лад. Реформи і контрреформи. Губернатори і генерал-губернатори. Повітові справники. Земські дільничні начальники. Органи селянського самоврядування.

Юридичні акти земської (1864 р.) та міської (1870 р.) реформ.

Судова реформа 1864 р. Статут цивільного судочинства 1864 р. Статут кримінального судочинства 1864 р. Статут про покарання, які накладалися мировими судьями 1865 р. Уложення про покарання кримінальні і виправні 1885 р. Принципи судоустрою та судочинства. Судова система. Заснування та компетенція прокуратури та адвокатури. Поліцейська реформа (1862 р.). Загальна та політична поліція. Жандармерія.

Особливості проведення судової реформи на Правобережній та Лівобережній Україні. Контрреформа 80-х рр. Створення нової системи судових органів. Апеляційні та касаційні інстанції для місцевих судів. Відмова від принципів судової реформи 1864 р.

Шкільна (1864 р.), цензурна (1865 р.), фінансова (1860-1864 рр.) реформи.

Розвиток права в Україні в пореформений період. Основні риси права. Цивільне, сімейне, спадкове, фабрично-трудове право. Поняття і види злочинів. Мета і система покарань. Основні риси цивільного і кримінального процесу за судовими статутами 1864р. і законом 1889 р.

Перетворення Австрії в Австро-Угорську імперію (1867 р.). Боротьба за автономію Східної Галичини в другій половині XIX ст. Конституція Австрії 1867 р. Австрійський статут цивільного судочинства 1896 р.

Тема 9. Суспільно-політичний лад і право в Україні на початку XX ст. та в роки Першої світової війни.

Зміст теми:

Правове становище окремих верств населення на початку XX ст. Зміни в суспільно-політичному ладі в роки першої російської революції 1905-1907 рр.

Конституційний маніфест 17 жовтня 1905 р. «Основні закони Російської імперії» 23 квітня 1906 р., їх вплив на перебудову державного управління. Проголошення політичних прав і свобод. Утворення Державної Думи. Виборче законодавство. Депутати від України в Державній Думі. Їхня діяльність. Правове регулювання діяльності суспільних організацій та професійних спілок. Діяльність в Україні загальноросійських та українських політичних партій. Ради робітничих депутатів.

Зміни в законодавстві на початку XX ст. Столипінська аграрна реформа (1906 р.) та її наслідки. Юридичні акти, які регулюють проведення реформ. Адміністративне законодавство.

Кримінальне уложення 1903 р.

Зміни в діяльності суду та прокуратури.

Третьючервнева монархія. Каральні заходи царизму після придушення революції. Політична реакція. Охоронні відділення. Військово-польові суди.

Суспільно-політичний лад на українських землях в роки першої світової війни. Посилення державно-репресивної системи в роки першої світової війни. Мілітаризація державного апарату. Особливі наради. „Земгор». Воєнно-промислові комітети.

Зміни в діяльності військово-судових та інших правоохоронних органів. Зміни у праві в умовах воєнного часу: адміністративне, фінансове, цивільне, фабрично-заводське, кримінальне законодавство.

Зміни в суспільно-політичному ладі західноукраїнських земель у складі Австро-Угорщини. Головна Українська рада. Створення Легіону Українських Січових Стрільців.

Тема 10. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)

Зміст теми:

Лютнева революція 1917 р. в Росії. Політичні перетворення в Україні. Створення Тимчасового уряду. Органи влади і управління в Росії та Україні. Ради робітничих, солдатських та селянських депутатів. Законодавство Тимчасового уряду. Реформування правоохоронних органів.

Утворення Центральної Ради. Система органів Центральної Ради. Мала рада. Генеральний Секретаріат. Військове будівництво.

Універсали Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки (7 листопада 1917 р.). Протистояння з Раднаркомом Радянської Росії. Проголошення незалежності УНР (22 січня 1918 р.). Зміни в системі органів державної влади України.

Реорганізація судової системи УНР. Нормотворча діяльність Центральної Ради та її органів. Характеристика правової системи УНР. Конституція Української Народної Республіки (Статут про державний устрій, права і вольності УНР) 1918 р., її зміст і значення. Брестський мирний договір Центральної Ради та його наслідки.

Встановлення гетьманського режиму П.Скоропадського (29 квітня 1918р.). Політична суть Гетьманату. Система органів державної влади. Будівництво збройних сил. Поновлення козацтва. Державна варта. Суд.

Законодавча діяльність гетьмана П.Скоропадського. «Грамота до всього українського народу» (1918 р.). «Закони про тимчасовий державний устрій України» (1918 р.).

Директорія. Відновлення УНР. Особливості державного будівництва доби Директорії. Законотворча діяльність Директорії. Конституційні акти і проекти, їх зміст і значення. Проголошення Соборної України (22 січня 1919р.).

Проголошення ЗУНР (13 листопада 1918 р.). Система органів державної влади ЗУНР. Українська Національна Рада. Відділ Української Національної ради. Державний Секретаріат. Перебудова місцевих органів влади. Злука ЗУНР і УНР. Українська Галицька Армія.

Реформування судової системи. Законодавча діяльність ЗУНР. «Тимчасовий Основний закон» (13.11.1918 р.). «Закон про державну мову» (15.02.1919 р.). «Закон про громадянство та правовий статус чужинців» (8.04.1919 р.).

Тема 11. Формування радянської державності в Україні (1917 – 1920 рр.)

Зміст теми:

Становлення і розвиток системи Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів в Україні. Боротьба за владу в Україні.

I Всеукраїнський з'їзд Рад. Проголошення радянської влади в Україні (12.12.1917 р.). Перші кроки державного будівництва. Обрання Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад. Створення Народного Секретаріату. Радянське військове будівництво.

Тимчасовий робітничо-селянський уряд України. Маніфест про відновлення влади Рад (29.11.1918 р.). Збройне відновлення радянської влади в Україні. З'їзд Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів, Раднарком УСРР. Всеукраїнським.

Ліквідація старої судової системи. Формування радянських органів судочинства. Народні суди, ревтрибунали, спеціалізовані судові органи. Всеукраїнська Надзвичайна комісія. Організація радянської міліції.

Створення основ соціалістичного права. Перша Конституція УСРР 1919 р. Розвиток цивільного, земельного, трудового, кримінального права. Сімейне законодавство.

Україна у складі СРСР. Розбудова незалежної української держави.

Тема 12. Соціалістична державність і право в Україні в умовах нової економічної політики (1921-1929рр.).

Зміст теми:

Нова економічна політика та її законодавче оформлення. Державний лад України на початку 20 – х рр.

Юридичне оформлення СРСР. Декларація і Договір про утворення СРСР (30.12.1922 р.), їх зміст і значення. Перебудова державного апарату УСРР.

Зміни та доповнення до Конституції УСРР. Розвиток радянського законодавства. Кодифікація. Дальший розвиток окремих галузей права.

Земельний кодекс 1922 р. Цивільний кодекс 1922 р. Кодекс законів про працю УСРР 1923 р. Кодекс законів про сім'ю, опіку, подружжя та акти громадянського стану УСРР 1926 р. Кримінальний кодекс УСРР 1922 р., його зміни та доповнення в зв'язку з прийняттям союзних актів. Розвиток процесуального права.

Судова система. Положення про військові трибунали і військову прокуратуру 1926 р. Положення про судоустрій УСРР 1929 р. Організація радянської прокуратури та адвокатури. Народні суди. Окружні, районні і обласні суди. Верховний суд УСРР.

Конституція УСРР 1929 р., її зміст і значення.

Тема 13. Держава і право в Україні в період тоталітарно-репресивного режиму (30-ті рр. XX ст.)

Зміст теми:

Утвердження сталінського тоталітарного режиму. Зміни в державному ладі України в 30-х рр. Розвиток державного апарату. Посилення централізації. Місцеві органи влади. Діяльність місцевих Рад. Комнезами. Реформи адміністративно-територіальної системи управління.

Розробка і прийняття Конституції УРСР 1937 р., її зміст і значення. Виборча система.

Перебудова судової системи УРСР на основі Закону про судоустрій 1938 р. Народні та обласні суди, Верховний Суд УРСР. Зростання ролі союзних судових органів. Прокуратура. Створення єдиної централізованої системи прокурорського нагляду.

Каральні органи. Посилення ролі ОДПУ та ДПУ УСРР. Позасудові репресивні органи. «Трійки».

Розвиток радянського законодавства. Перевага загальносоюзного законодавства над республіканським. Галузі права: цивільне, трудове, колгоспне, земельне, кримінальне та ін. Посилення кримінальної відповідальності за посягання на засади соціалізму.

Тема 14. Держава і право в Україні в роки другої світової війни (1939 – 1945 рр.).

Зміст теми:

Правова оцінка радянсько-німецьких договорів 1939 р. Законодавче вирішення питання включення західноукраїнських земель до складу УРСР. Радянізація західних областей.

Перебудова радянського державного апарату на воєнний лад після нападу фашистської Німеччини. Державний Комітет Оборони, місцеві надзвичайні органи державної влади УРСР. Створення органів спеціального призначення.

Державна ідея ОУН. Спроби відновлення української держави в червні 1941 р. Окупаційний режим в Україні. Рух опору.

Відновлення радянської влади в Україні в 1943-1944 рр. Основні риси права. Перебудова правової системи УРСР в роки війни. Зміни в окремих галузях права. Роль радянської держави і права в забезпеченні перемоги над ворогом.

Тема 15. Держава і право в Україні в перші повоєнні роки (1945-1953 рр.)

Зміст теми:

Міжнародно-правове становище УРСР. Приєднання Закарпаття до УРСР. Розв'язання проблем територіальних кордонів України.

Суспільний лад. Зміни в суспільній структурі. Продовження репресій.

Перехід від війни до миру і ліквідація надзвичайних державно-правових інституцій в УРСР. Національно-державний устрій УРСР в перші повоєнні роки. Відновлення діяльності конституційних органів державної влади та управління.

Суд. Правоохоронні органи. Зміцнення тоталітарного режиму.

Деформуючий вплив сталінщини на політичну систему, правовідносини в Україні. Діяльність органів радянської влади в західних областях України.

Тема 16. Держава і право в Україні в період десталінізації (сер.50-пер.пол. 60-х рр.)

Зміст теми:

Хрущовська «відлига». Перші кроки десталінізації державного і суспільного життя. Курс на відновлення демократії. Реабілітація жертв сталінізму. Поширення дисидентського руху та боротьба влади з ним.

Державний лад. Часткова демократизація діяльності органів державної влади та управління. Приєднання Криму. Становище України в складі СРСР.

Перебудова судової системи. Посилення прокурорського нагляду.

Зміни в радянському законодавстві. Проведення кодифікації права кінця 50-х – початку 60-х рр. «Основи законодавства Союзу РСР та союзних республік» та їх вплив на розвиток права УРСР.

Досягнення і суперечливі процеси в політичній, правовій, соціальній сферах.

Тема 17. Держава і право України в другій половині 60–х – середині 80-х рр.

Зміст теми:

Суспільно-політичне життя в Україні за умов зміцнення авторитарно-бюрократичної системи в СРСР.

Командно-адміністративна система управління, її вплив на суспільно-політичне життя в Україні. Згорання демократії. Наростання кризових явищ в суспільно-політичному житті.

Порушення законності. Ігнорування особистих прав і свобод людини.

Конституція УРСР 1978 р. Її зміст і значення.

Національно-державне будівництво і адміністративно-територіальний устрій УРСР. Ради народних депутатів. Виборча система. Вищі органи державної влади і управління в УРСР.

Суд і арбітраж. Прокуратура.

Розвиток права. Завершення розроблення нових кодексів УРСР на підставі основ союзного законодавства. Приведення законодавства у відповідність до нової Конституції УРСР.

Декларативність заходів по дальшому удосконаленню законодавства і його кодифікації.

Тема 18. Держава і право України в період „перебудови» (сер.80-поч.90-х рр.)

Зміст теми:

Зміни в суспільно-політичному житті України в другій половині 80-х рр. Курс на «перебудову», «демократизацію» і «гласність». Розширення прав і свобод громадян. Реформування державного апарату.

Зміни і доповнення до Конституції УРСР 1978 р. Визнання і реалізація принципу розподілу влади.

Зміни в законодавстві, судовій системі та правоохоронних органах УРСР періоду перебудови.

Формування багатопартійності. Діяльність громадських організацій, профспілок. Вибори до Верховної Ради УРСР (18.03.1990 р.) та їх політичні наслідки.

«Декларація про державний суверенітет України» (16.07.1990р.). Народовладдя. Державна влада. Громадянство УРСР.

Тема 19. Розбудова Української незалежної держави.

Зміст теми:

«Акт проголошення незалежності України» (24.08.1991 р.), його зміст і значення.

Створення правової основи існування незалежної Української держави. Закон «Про правонаступництво України» (12.09.1991 р.). Розпад СРСР і створення СНД. Їх політико-правові наслідки для України. Референдум 1 грудня 1991 р.

Проблеми розбудови демократичної незалежної правової держави. Україна на міжнародній арені.

Конституція України 1996 р., її основні положення та історичне значення. Державні органи влади та управління за Основним законом України. Місцеві органи управління.

Судова влада. Шляхи реформування судової системи України.

Правова система сучасної України. Шляхи побудови Української правової держави.

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВА І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Держава і право Стародавнього світу

Тема 1. Предмет, метод дослідження та історіографія історії держави і права зарубіжних країн

Зміст теми:

Предмет науки історії держави і права зарубіжних країн та її місце у системі юридичних наук. Історичні закономірності розвитку держави і права. Методологія науки та курсу історії держави і права. Концепції походження та еволюції держави і права. Головні характеристики первіснообщинного ладу. Перехід від материнського до батьківського роду. Розпад родоплемінного ладу. Вплив суспільного розподілу праці, диференціації соціальних функцій на формування політичної (державної) влади і становлення права. Суть «цивілізаційного підходу» в розвитку людського суспільства. Періодизація історії держави і права. Історіографія.

Тема 2. Загальна характеристика розвитку держави і права Стародавнього світу

Зміст теми:

Поняття Східної та Західної традиції розвитку держави і права. Азіатський спосіб виробництва. Характерні особливості зародження та розвитку держави і права Стародавнього Сходу. Поняття античності. Характерні особливості та тенденції розвитку держави і права країн античності. Давньосхідна деспотія: сутність поняття, головні риси. Функції деспотичної держави. Селянська община як соціальна база східної деспотії.

Тема 3. Держава і право Стародавнього Єгипту

Зміст теми:

Періодизація розвитку держави і права Стародавнього Єгипту. Розвиток землеробства, іригаційна система. Державний лад. Формування поняття «східна деспотія». Влада фараонів Деспотично-теократичний характер державної влади. Система органів державного управління (фараон, джати, чиновництво тощо). Армія. Суд. Соціальна структура.

Джерела-пам'ятки права Стародавнього Єгипту. Головні риси давньоєгипетського права. Право власності. Зобов'язання. Шлюбно-сімейні відносини. Кримінальне право і процес.

Тема 4. Держава і право Стародавнього Вавилону

Зміст теми:

Соціально-економічний та політичний розвиток Межиріччя наприкінці III тис. до н.е. Розвиток релігії, права, писемності. Періодизація розвитку держави і права Месопотамії. Правовий статус авілумів, мушкенумів, воїнів, селян та рабів. Характеристика органів державної влади.

Джерела-пам'ятки права Межиріччя. Загальна характеристика Законника Хаммурапі: історія знахідки, стан вивчення, структура пам'ятки, система викладення норм. Регулювання відносин власності. Система договорів. Шлюбно-сімейне право. Злочин та покарання. Судовий процес. Види доказів.

Тема 5. Держава і право Стародавньої Індії

Зміст теми:

Виникнення держави в Індії. Періодизація розвитку держави і права в Індії. Суспільний лад. Формування станово-варнового розподілу. Державний лад. Монархія і общинна організація. Влада царя. Особливості східної деспотії в Індії. Центральний і місцевий чиновницький апарат. Армія. Суд.

Специфічний характер джерел права: звичай, дхармашастри, артхашастри. Домінуюча роль в праві релігійно-ритуальних принципів і норм. Закони Ману (II ст. до н.е.- II ст. н.е.). Система викладення норм. Регулювання майнових і сімейних відносин. Злочини і покарання. Судовий процес.

Тема 6. Держава і право Стародавнього Китаю

Зміст теми:

Становлення і головні етапи розвитку держави в Давньому Китаї. Створення першої централізованої держави Цинь. Реформи Шан Яна (III ст. до н.е.). Реформи Цинь Шихуанді. Утворення традиційної централізованої системи управління деспотичного Китаю. Роль фінансових, військових, цензорських та інших відомств. Правовий статус чиновництва. Армія. Суд. Соціальна структура китайського суспільства.

Формування традиційного права. Відображення в праві боротьби і взаємодії двох ідейних течій: легізму та конфуціанства. Джерела права. Превалююче значення в праві кримінальних та адміністративних норм. Регулювання цивільних та сімейних відносин. Судовий процес.

Тема 7. Держава і право Стародавньої Греції

Зміст теми:

Особливості виникнення держави і права в Греції. Поняття, структура та особливості полісу.

Періодизація афінської історії. Утворення Афінської держави. Реформи Тесея. Закони Драконта (621 р. до н.е.). Реформи Солона і Клісфена (VI ст. до н.е.). Тиранія Пісістрата. Реформи Ефіальта та Перікла. Еволюція суспільного ладу Афін. Евпатриди та демос, їх поступове зрівняння в юридичному відношенні. Правове становище громадян, метеків, рабів в період розквіту Афінської республіки.

Державний лад Афін в період розквіту демократії. Екклесія: порядок роботи та компетенція. Порядок формування та компетенція Ради п'ятисот, колегій стратегів та архонтів, гелієї. Криза Афінської демократії.

Основні риси афінського права. Законодавча діяльність Драконта та Солона.

Утворення держави в Спарті. Особливості соціальної структури Спарті. Правове становище спартіатів, періеків, ілотів. Спосіб життя спартанців. Закони Лікурга (VIII ст. до н.е.). Система управління в Спарті. Архагети, герусія, народні збори, ефорат.

Тема 8. Державний і суспільний устрій Стародавнього Риму

Зміст теми:

Періодизація історії Римської держави. Виникнення Рима. Органи влади і управління в «царський» період. Сакральний характер влади. Соціальний лад. Сецесії плебеїв. Реформи Сервія Туллія. Поступове зрівняння в правах патрициїв та плебеїв.

Центральні органи влади в Римській республіці. Види народних зборів. Сенат. Магістратура. Особливості римської армії. Зміни в суспільному і державному ладі Рима в III-I ст. до н.е. Реформи братів Гракхів. Союзницька війна. Військові диктатури і режим особистої влади. Римська армія та її роль в політичному житті республіки. Причини падіння Римської республіки.

Встановлення монархічної форми правління: принципат і домінат. Чиновництво. Військова організація. Судоустрій. Реформи Діоклетіана та Костянтина. Криза і розкол Римської імперії. Падіння Західної Римської імперії.

Тема 9. Право Стародавнього Риму

Зміст теми:

Головні етапи історії римського права. Структура римського права. Розвиток джерел і системи права. Правові звичаї, законодавство царів, Закони XII таблиць, право квіритське та ін. Преторське право і «право народів». Конституції — акти імператорської влади: едикти, рескрипти, декрети, мандати. Роль римських юристів у розвитку права. Кодифікація римського права, кодекси Грегоріана, Гермоніана (III ст.н. е.), Феодосія (438 р.) та Юстиніана (Звід законів Юстиніана) 528-534 рр.

Інститути римського права. Цивільно-правові інститути: право власності — цивільна (квіритська) власність, сервітути, преторська, бонітарна власність, власність перегринів; право зобов'язань — зобов'язання з договорів, зобов'язання з деліктів, вербальний, літеральний, реальний та консенсуальний договір (контракт); шлюбно-сімейне право — шлюб із «владою чоловіка», інститут усиновлення, конкубат; правове регулювання спадкових відносин — спадкування за законом і за заповітом. Злочини та покарання у римському праві: злочини публічного і приватного характеру, смертна кара, принцип таліону, принцип композиції — в архаїчний період історії римського права; поява понять провина, необережність і випадок, нова класифікація злочинів: проти держави, проти релігії, проти моральності, проти приватних осіб — у класичний період, екстраординарні злочини посткласичного періоду. Значення римського права для сучасної правотворчості та юридичної практики.

Держава і права періоду Середньовіччя

Тема 10. Загальна характеристика держави і права феодального періоду

Зміст теми:

Загальні закономірності і особливості виникнення феодальної держави в різних регіонах світу. Поява та розвиток європейської цивілізації. Поняття феодалізму. Відносини сюзеренітету-васалітету. Основні етапи розвитку феодальних держав. Визначення абсолютизму, його характерні риси. Суспільний лад у феодальних державах. Форми феодальної залежності селянства та їх еволюція. Міста як особливі структурні одиниці в політичній системі середньовіччя. Соціально-економічні зміни, викликані зародженням і розвитком нових, буржуазних відносин. Розклад старих феодальних станів і зародження буржуазії. Активна участь церкви в політичному житті суспільства.

Характерні особливості розвитку середньовічного права. Види середньовічного права: королівське, феодальне, маноріальне, міське, торгівельне, цехово-гільдійське, церковне. Виникнення університетів та рецепція римського права.

Тема 11. Держава і право франків

Зміст теми:

Велике переселення народів. Варварські королівства. Становлення і розвиток ранньофеодальної держави франків. Франкське королівство епохи Меровінгів. Реформи Карла Мартелла (VIII ст.). Франкська імперія епохи Каролінгів. Імперія Карла I (VIII-IX ст.) та її

розпад. Суспільний лад франкської держави.

Джерела права. Перехід від варварських до феодальних правових звичаїв. «Салічна правда». Відсутність загальних, абстрактних понять. Казуальність. Формалізм. Земельні відносини. Шлюб і сім'я. Зобов'язання. Кримінальне право. Судуострій та процес.

Тема 12. Держава і право Франції періоду Середньовіччя

Зміст теми:

Формування держави і права у Франції. Періодизація середньовічної держави і права у Франції. Сеньйоріальна і станово-представницька монархія у Франції. Суспільний і державний лад Франції в період феодальної роздробленості. Сюзеренітет-васалітет. Тенденції до посилення королівської влади. Реформи Людовика IX Святого (XIII ст.). Передумови переходу до станово-представницької монархії. Генеральні штати (1302 р.). «Великий березневий ордонанс 1357 р.» Центральні і місцеві органи управління. Класичний абсолютизм у Франції та його сутність. Реформи кардинала Ришельє. Зростання й посилення впливу бюрократичного апарату. Центральні і місцеві органи управління. Поліція. Армія. Суд.

Джерела права. Кутюми та їх систематизація. Королівські ордонанси. Рецепція римського права. Канонічне право. Дуалістична феодальна власність на землю. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне право. Спадкове право. Злочин та покарання. Судовий процес. Встановлення інквізиційного типу судового процесу та його ознаки. Види доказів.

Тема 13. Держава і право Англії періоду Середньовіччя

Зміст теми:

Становлення феодальної держави і права в Англії. Періодизація розвитку держави і права в Англії. Англосаксонські держави в період раннього феодалізму. Організація управління в англосаксонських королівствах. Утворення єдиної держави. Нормандське завоювання Англії. Особливості сеньйоріальної монархії в Англії. Реформи Генріха II (XII ст.). Велика хартія вольностей 1215 р. Оформлення феодальних станів. Виникнення і розвиток парламенту. Його функції. Місцеве самоврядування. Особливості абсолютної монархії в Англії. Система органів влади періоду абсолютної монархії. Королівська влада. Таємна Рада. Зоряна палата. Збереження парламенту і місцевого самоврядування. Суспільний лад Англії в період абсолютизму. Вільне селянство.

Формування системи загального права. Збірки судових прецедентів. Формування права справедливості. Статутне право. Регулювання відносин власності. Складання інституту довірчої власності (траст). Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне право. Спадкове право. Злочин та покарання. Система злочинів: тризн, фелонія, місдиміор. Судовий процес. Збереження в Англії рис змагального судового процесу.

Тема 14. Держава і право Німеччини періоду Середньовіччя

Зміст теми:

Особливості утворення і розвитку німецької феодальної держави і права. Періодизація розвитку держави і права в Німеччині. Утворення і державний лад Священної римської імперії німецької нації. Золота булла 1356 р. і закріплення децентралізації імперії. Повноваження імператора, рейхстагу, імперського суду. Вестфальський мир 1648 р. та остаточне закріплення роздробленості імперії. Еволюція суб'єктів імперії. Особливості станово-представницької монархії в країнах Німеччини. Піднесення Пруссії. Поліцейський та просвічений абсолютизм у Пруссії. Особливості державного ладу Австрії. Просвічений абсолютизм в Австрії.

Джерела права. Саксонське зерцало: історія створення, структура. Кароліна: історія створення, структура. Пруське земське уложення. Рецепція римського права. Міське право. Канонічне право. Правове становище окремих груп населення. Регулювання відносин власності. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне право. Спадкове право. Злочин та покарання. Судовий процес. Класичний зразок інквізиційного процесу у Кароліні.

Тема 15. Держава і право країн Азії

Зміст теми:

Загальна характеристика східного феодалізму. Уповільнений характер його розвитку. Багатоукладність східних феодальних суспільств. Розповсюдження державної власності на землю. Відсутність панського господарства і панщини. Розмитість класових меж. Теократичний характер східної деспотії.

Виникнення феодального суспільства і держави в Індії, Китаї та Японії. Основні риси державного ладу феодального Китаю. Делійський султанат і імперія Великого Могола в Індії. Влада і сьогунат феодальної Японії. Основні риси права.

Передумови, виникнення і розвиток Арабського Халіфату. Головні ідеї ісламу та його елементи. Сирійський та багдадський періоди в історії халіфату. Суспільний і державний лад Арабської феодальної держави.

Шаріат. Релігійний характер мусульманського права. Його головні джерела: Коран, Сунна, іджма, адати, фірмани. Кримінальне право. Норми, що регулюють відносини власності. Шлюбно-сімейне та спадкове право. Судочинство.

Держава і право Нового часу

Тема 16. Загальна характеристика держави і права буржуазного періоду

Зміст теми:

Періодизація історії буржуазної держави і права. Головні риси держави нового часу. Криза феодального ладу та основні причини буржуазних революцій. Визрівання капіталістичних виробничих відносин. Різноманітність шляхів становлення буржуазної влади та буржуазних правових систем в різних країнах. Зміни в державному та суспільному ладі держав нового періоду. Буржуазні республіки та просвітницький абсолютизм. Колоніалізм та створення колоніальних імперій.

Становлення національних правових систем. Початок юриспруденції нового типу. Нові принципи права: єдність закону, юридична рівність, законність, свобода. Проблема уніфікації права. Дві головні системи права західної цивілізації: континентальна і англосаксонська. Їх основні відмінності.

Тема 17. Держава і право Англії Нового часу

Зміст теми:

Англійська революція середини XVII ст. Розстановка соціальних сил напередодні революції. Петиція про право 1628 р. Політичні течії в революції: пресвітеріани, індепенденти, левеллери, Короткий парламент. Довгий парламент. Основні етапи революції: конституційний, громадянська війна, боротьба за поглиблення демократичного змісту революції, індепендентська республіка. Протекторат Олівера Кромвеля. «Знаряддя управління» 1653 р. Реставрація монархії. Хабеас Корпус акт 1679 р. «Славна революція». Білль про права 1689 р. Закон про престолонаслідування 1701 р. Формування англійської конституційної монархії. Еволюція англійської конституційної монархії. Неписана англійська конституція: традиції в здійсненні політичної влади. Розвиток конституційної монархії у XVIII-XIX ст.. Виборчі реформи. Реформи місцевого управління і суду. політичні партії. Британська колоніальна імперія.

Розвиток англійського права Нового часу. Своєрідність англійського права. Джерела права. Прецедентне право. Закон. Цивільне право. Особи з обмеженою правоздатністю. Інститут довірчої власності. Майнове право. Класифікація речей на реальні і персональні. Своєрідність права власності на землю. Zobov'язальне право. Характерні риси договірної права. Сімейне право: тривале збереження пережитків феодалізму. Спадкування. Кримінальне право і процес. Умовне покарання. Превентивне покарання.

Тема 18. Держава і право США Нового часу

Зміст теми:

Утворення США. Американські колонії Англії. Революційна війна за незалежність.

«Декларація незалежності» 1776 р. «Статті конфедерації» 1781 р. Утворення федерації. Конституція США 1787 р. Білля про права 1791 р. Громадянська війна Півночі і Півдня. Другий цикл поправок до Конституції. Розширення федерації. Аболіціонізм. Причини громадянської війни. Закон про гомстеди і Прокламація про скасування рабства 1862 р. Соціально-економічні і політичні наслідки громадянської війни. «Реконструкція Півдня». XIII – XV поправки до Конституції США. Розвиток американської федерації у другій половині XIX ст. Конгрес. Президентська влада. Федеральна адміністрація. Повноваження штатів. Політичні партії. Судова система. Правоохоронні органи. Збройні сили.

Особливості становлення системи права США. Вплив англійського та французького права. Доктрина прецедента. Роль нормативно-правових актів в системі права. Співвідношення федерального права та права штатів. Кодифікація та консолідація права штатів. Основні інститути цивільного, кримінального та соціального права США.

Тема 19. Держава і право Франції Нового часу

Зміст теми:

Буржуазна революція кінця XVIII ст. у Франції. Причини і головні етапи революції. Перші декрети Установчих зборів. Декларація прав людини і громадянина 1789 р. Конституція 1791 р. і оформлення конституційної монархії. Головні політичні течії в революції. Жирондистська республіка. Якобінська диктатура: діяльність революційного уряду. Конституція 1793 р. Падіння якобінської республіки.

Розвиток держави в 1795-1870 рр. Термідоріанська республіка. Конституція 1795 р. Перша Імперія. Консульство. Конституція 1799 р. Наполеон Бонапарт. Легітимна монархія. Хартія 1814 р. Липнева монархія. Хартія 1830 р. Революція 1848 р. Друга республіка. Конституція 1848 р. Друга імперія. Конституція 1852 р. Версенева революція 1870 р. і відновлення республіки. Паризька Комуна 1871 р. Передумови виникнення Паризької Комуни 1871 р. Вибори і проголошення Паризької Комуни. Органи влади і управління Комуни. Суд і процес. Декларація до французького народу 19 квітня 1871 р. Законодавство Паризької Комуни. Оцінка механізму влади і політичного режиму. Державно-політичний лад Франції періоду Третьої республіки. Утвердження Третьої республіки. Конституція 1875 р. Еволюція французького парламентаризму. Політичні партії.

Джерела права. Кодифікаційні роботи початку XIX ст. Цивільний кодекс Франції 1804 р.: історія створення, джерела, структура. Вплив Цивільного кодексу Франції 1804 р. на розвиток права у Європі та за її межами. Основні інститути французького цивільного права. Суб'єкти права. Шлюбно-сімейне право. Право власності та інші речові права. Зобов'язальне та спадкове право. Розвиток кримінального права. Кримінальний кодекс 1791 р. Кримінальний кодекс 1810 р.: структура та основні норми. Кримінально-процесуальний кодекс 1808 р. Зародження соціального законодавства у Франції.

Тема 20. Держава і право Німеччини Нового часу

Зміст теми:

Особливості розвитку Німеччини у першій половині XIX ст. Рейнський союз. Німецький союз 1814 р. Політичний розвиток Німеччини у 20-30 рр. XIX ст. Перші конституції німецьких держав. Революція 1848 р. і спроби об'єднання німецьких держав. Конституція Пруссії 1850 р. Об'єднання Німеччини. Австро-прусска війна 1864 р. та її наслідки. Північно-Немецький союз. Франко-прусска війна 1870 р. Конституція Німеччини 1871 р. Висування Німеччини. Розвиток політичної системи імперії. Вплив об'єднання Німеччини на німецьку економіку. Політичні партії. Готська програма соціал-демократичної партії 1875 р. Виключний закон проти соціалістів Бісмарка. Мілітаризація Німеччини.

Проголошення Австрійської імперії. Система органів влади імперії та політичний режим у першій половині XIX ст. Роль Австрії у Німецькому союзі. Революція 1848-1849 рр. в Австрії та Угорщині. Конституційний розвиток країни у 1850-1860-х ст. Конституція Австрійської імперії 1867 р. Правове становище національних меншин. Система органів влади імперії. Місцеве управління.

Особливості права Німеччини до об'єднання країни. Кодифікація права у кінці XIX ст. Німецьке цивільне уложення 1900 р.: історія створення, джерела, структура. Основні інститути німецького цивільного права. Фізичні та юридичні особи. Шлюбно-сімейне право. Речове право. Зобов'язання. Спадкове право. Кримінальне уложення 1871 р.: структура та основні норми. Зародження соціального законодавства в Німеччині.

Тема 21. Держава і право країн Азії Нового часу

Зміст теми:

Особливості існування Японії в Середньовіччі. Причини та наслідки «закриття Японії». Суспільний та державний лад Японії до середини XIX ст. Передумови революції в Японії. Революція Мейдзи. Реформи 70–80-х рр. XIX ст. Конституція 1889 р. Державний та суспільний лад Японії кінця XIX – на початку XX ст. Особливості формування японського права.

Криза політичної системи Китаю у XIX ст. Селянська революція середини XIX ст. Тайпінська держава. Рух за проведення конституційних реформ в кінці XIX ст. Революція 1911 р. Скасування монархії та проголошення республіки. Військова диктатура Юань Шикая.

Криза політичної системи Османської імперії. Спроби реформ у першій половині XIX ст. Танзимат. Гюльханейський хатт-і-шериф 1839 р. Хатт-і-гумаюн 1856 р. Конституція 1876 р. та її скасування. Перетворення Туреччини на напівколонію. Рух «нових османів». Младотурецька революція 1908 р. та відновлення Конституції 1876 р.

Держава і право у Новітній час

Тема 22. Загальна характеристика держави і права Новітнього часу

Зміст теми:

Загальні тенденції розвитку суспільства, держави та права в XX – напочатку XXI ст. Державно-правові наслідки Першої світової війни. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин. Розпад колоніальної системи. Особливості монархій та республік в Новітній період. Державно-правові наслідки Другої світової війни. Об'єднання Європи та утворення Європейського Союзу.

Нові явища в розвитку права в розвинених країнах. Зближення англосаксонської і континентальної систем: зміни в джерелах права, розвиток законодавства. Створення нових кодексів. Зміни в системах, поява нових галузей: патентного, трудового, комп'ютерного права. Подальша демократизація права. Сучасні тенденції в розвитку права. Посилення впливу міжнародного права на національне(внутрішнє) право. Нові джерела і принципи міжнародного права та їх загальнолюдське значення.

Тема 23. Держава і право Німеччини у Новітній час

Зміст теми:

Листопадова 1918 р. революція в Німеччині. Причини і початок революції. Політичні партії в революції. Установчі збори і Веймарська конституція. Проголошення Німеччини республікою. Підсумки німецької революції 1918-1919 рр.

Політичний режим і державний лад гітлерівської Німеччини. Криза Веймарської республіки і встановлення нацистської диктатури в Німеччині. Механізм нацистської диктатури. Уніфікація держави. Центральні і місцеві органи управління. Державне регулювання економіки. Терористичний апарат нацистської диктатури: СС, СА, СД, гестапо, концентраційні табори, надзвичайні суди та їх діяльність.

Утворення ФРН. Боннська конституція. Крах фашистської Німеччини. Потсдамські угоди про Німеччину. Утворення ФРН та НДР. Окупаційний статус ФРН 1949 р., його перегляд в 1951 р. і скасування у 1955 р. Конституція ФРН 1949 р. Система органів державної влади. Партійна система. Об'єднання Німеччини 1990 р. Основні напрями державно-правового розвитку Німеччини у кінці XX – на початку XXI ст.

Особливості розвитку права Німеччини у Новітній час. Основні інститути цивільного права. Інститут речового права (поділ речей на рухомі та нерухомі) у Німеччині, його особливості. Тарифні угоди в Німеччині кінця XIX – початку XX ст., становлення «соціального

законодавства», закон 1871 р. про матеріальну відповідальність, Соціальний кодекс 1911 р., і подальших редакцій, закон про тарифні угоди 1949 р. Кримінальне законодавство періоду фашистської диктатури, закони про зміну кримінального права 1951 р., закони про реформу кримінального права 1954 р., додаткове кримінальне право.

Тема 24. Держава і право США у Новітній час

Зміст теми:

Розвиток держави і права в кінці XIX ст. – на початку XX ст. Розширення території. Виникнення профспілкового руху та монополій. Закон Шермана 1890 р. Перша світова війна та її вплив на державу і право. Економічна і політична криза 1928-1932 рр. «Новий курс» президента Ф. Д. Рузвельта, його характеристика. Закон Вагнера 1935 р. Результати та оцінка «Нового курсу». Централізація державної влади. Зміни до Конституції США – XVIII, XIX, XX, XXI поправки. Друга світова війна. Основні тенденції державно-правового розвитку країни після Другої світової війни. Період «холодної» війни. Закон Сміта 1940 р. Профспілкове та антикомуністичне законодавство 40-50-х років (закони Тафта-Хартлі (1947 р.), Маккарена-Вуда 1950 р., Хемфрі-Батлера 1954 р., та Лендрама-Гріффіна 1959 р. і ін.). Посилення влади Президента, його правове становище. Роль Конгресу. Верховний суд та його роль в політичній системі країни. Централізація управління державою. Управління штатів. Системи федеральних судів та судів штатів. Основні напрями державно-правового розвитку США у кінці XX – на початку XXI ст.

Особливості розвитку права США у Новітній час. Характеристика виборчого права США на сучасному етапі. Боротьба за його демократизацію. Закони про виборчі та громадянські права 1964-1971 рр. Перерозподіл виборчих округів. Поправки до конституції-XXII-XXVII. Партийна система. Роль партій в державно-політичному житті країни. Характеристика основних джерел, галузей та інститутів права.

Тема 25. Держава і право Англії у Новітній час

Зміст теми:

Розвиток держави і права в кінці XIX ст. – на початку XX ст. Основні зміни у державному ладі. Еволюція двопартійної системи. Консерватори та лейбористи. Виборчі реформи у XX ст. Посилення ролі кабінету міністрів та виконавчої влади. Реформи судоустрою та місцевого самоврядування. Розвиток політичної системи. Посилення виконавчої влади. Акт про надзвичайні повноваження 1920 р. Делеговане законодавство. Корона в політичній системі Великої Британії. Армія. Поліція. Суд. Кабінет міністрів. Парламент. Реформа парламенту 1949 р. Правоохоронні органи. Місцеві органи влади і управління. Судові органи. Партийна система, її еволюція.

Еволюція Британської імперії. Вестмінстерський статут 1931 р. Співдружність націй. Основні напрями державно-правового розвитку Англії у кінці XX – на початку XXI ст.

Джерела та основні риси права Англії. Характеристика основних джерел, галузей та інститутів права. Право власності в Англії, його особливості. Соціальне законодавство. становлення системи соціального забезпечення: закон про національну службу охорони здоров'я 1977 р., закон про соціальне забезпечення 1985 р. р.), Закон про кримінальну апеляцію (1907 рр.), закони про кримінальне правосуддя (1925 р.) з подальшими змінами, закон «Про переслідування за злочини» 1985 р., закон про поліцію та магістерські суди 1994 р., закон про кримінальний процес та розслідування 1996 р.

Тема 26. Держава і право Франції у Новітній час

Зміст теми:

Зміни в державному устрої та політичному режимі між двома світовими війнами. Виборчі закони 1919 р. і 1927 р., посилення влади уряду. Багатопартійна система. Організація профашистських сил. Народний фронт. Падіння Третьої республіки. Франція у Другій світовій війні. Держава Віші. Визволення Франції від фашистів. «Тимчасовий режим». Відновлення політичних партій. Боротьба навколо проекту конституції. Конституція 1946 р. Державний

устрій та політичний режим Четвертої республіки. Зміни конституції в період 1947-1957 рр. Конституція 1958 р. Державний устрій та політичний режим П'ятої республіки. Французький союз. Розвиток політичної системи в 60-90-ті рр. Партійна система. Зміни в державному устрої. Основні напрями державно-правового розвитку Франції у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Джерела та основні риси права Франції. Характеристика основних джерел, галузей та інститутів права. Право власності: індивідуальна, державна, общинно-комунальна, комерційна. Соціальне законодавство. Кодекс законів про працю 1973 р., у Франції. Кримінальний кодекс Франції 1992 р. Система покарань. Кримінально-процесуальний кодекс Франції 1958 р.

Тема 27. Держава і право країн Азії Новітнього часу

Зміст теми:

Наслідки Першої світової війни для Туреччини. Кемалістська революція. Конституція 1924 р. та модернізація Туреччини. Конституція 1961 р. Конституція Туреччини 1982 р.

Основні етапи боротьби індійського народу за незалежність. Гандизм. Утворення Індійської держави та Пакистану. Конституція Індії 1950 р. Система органів державної влади. Правовий статус особистості за Конституцією 1950 р.

Китай після Синхайської революції. Утворення КНР та тимчасові конституційні закони 1949 р. Конституція КНР 1954 р. «Культурна революція» 1966-1976 рр. Конституції 1978 та 1982 рр. Економічні та політичні реформи 1980-х рр.

Державний лад Японії у першій половині ХХ ст. Мілітаристський режим. Поразка Японії у Другій світовій війні та демократизація її державного ладу. Конституція Японії 1946 р.: структура та основні норми.

Нові явища у розвитку права на сучасному етапі в країнах Азії.

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ

Тема 1. Вступ до теорії держави і права

Зміст теми:

Поняття та система наука. Природничі та суспільні науки. Правознавство – система наук про право. Місце теорії держави і права в системі наук. Предмет теорії держави і права. Методологічне значення теорії держави і права. Філософські, загальні, спеціальні та приватні методи теорії держави і права. Принципи теорії держави і права. Функції теорії держави і права. Значення вивчення теорії держави і права для підготовки професійних юристів.

Тема 2. Суспільство: поняття, ознаки і структура.

Зміст теми:

Поняття суспільства. Людина в системі суспільних відносин. Структура суспільства: соціальні і політичні інститути. Суспільно-економічна формація. Цивілізація. Загальна характеристика первісного (додержавного) суспільства. Звичай як регулятор суспільних відносин у первісному суспільстві.

Загальна характеристика та особливості аграрного, індустріального та постіндустріального суспільства.

Тема 3. Держава

Зміст теми:

Причини та умови виникнення держави. Зміна первісних економічних систем: три великі розподіли праці. Економічні, політичні, соціальні та географічні передумови виникнення держави. Східний та західний шляхи виникнення держави.

Виникнення права.

Основні теорії походження держави та права: теологічна, патріархальна, суспільного договору, природного права, насильства, матеріалістична, органічна, технократична, космічна.

Значення поняття держави в юриспруденції (історичний генезис розуміння поняття держави). Розмаїття поглядів на визначення держави. Держава в юридичному, соціологічному, біологічному та нормативному аспектах.

Визначення сутності держави – класовий та загально-соціальні підходи. Основні ознаки держави. Публічна влада як ознака держави, її відмінність від влади додержавного суспільства. Апарат управління та апарат примусу – складові публічної влади.

Поняття території держави. Фактична та юрисдикційна територія держави. Територія у широкому та вузькому розумінні.

Поняття та структура суверенітету держави. Внутрішній та зовнішній суверенітет. Суверенітет народу та суверенітет нації. Ознаки державного суверенітету України. Випадки обмеження державного суверенітету. Право як ознака держави. Система податків, прямі та непрямі податки. Державні атрибути. Герб, гімн, пам'ятні дати.

Тема 4. Державна влада і держава.

Зміст теми:

Влада – явище соціальне. Сутність влади. Соціальна (публічна) влада. Державна влада різновид соціальної. Співвідношення політичної та державної влади, державної влади і держави. Поняття і методи здійснення державної влади. Єдність і поділ влади.

Тема 5. Держава у політичній системі суспільства.

Зміст теми:

Поняття суспільної влади. Влада як універсальний механізм організації суспільного життя. Розподіл суспільної влади на політичну та неполітичну.

Політична система суспільства як сукупність усіх політичних явищ. Елементи

політичної системи. Людина в політичній системі суспільства.

Види політичних систем: вплив соціально-економічних формацій та політичних режимів на політичну систему.

Держава як центральний компонент політичної системи. Співвідношення політичної і державної влади. Рівні організації і функціонування політичної влади.

Тема 6. Функції держави

Зміст теми:

Поняття та головні ознаки функцій держави.

Взаємозалежність актуальних проблем, що постають перед державою, завдань та функцій держави.

Класифікація функцій держави. Види функцій держави.

Основні внутрішні функції держави. Напрями реалізації економічної функції у державах із ринковою економікою. Напрями реалізації соціальної функції держави. Напрями реалізації політичної функції. Напрями реалізації культурно-ідеологічної функції. Напрями реалізації екологічної функції. Напрями реалізації правоохоронної функції. Основні напрями реалізації функції оподаткування.

Основні зовнішні функції держави (оборонна, дипломатична, економічного співробітництва, підтримка світового порядку, культурного співробітництва, вирішення глобальних проблем сучасності).

Правові та організаційні форми здійснення функцій держави.

Тема 7. Механізм та апарат держави

Зміст теми:

Механізм держави. Його основні складові. Ознаки, що відрізняють підприємства та установи від органів держави.

Поняття державного апарату. Апарат держави у вузькому та широкому розумінні. Ознаки державного апарату. Основні форми діяльності державного апарату.

Принципи діяльності державного апарату.

Поняття державного органу. Спеціальні ознаки, що відрізняють державні органи від інших організацій. Види державних органів за способом їх утворення, характером державної діяльності, часом діяльності, її територією, складом та характером компетенції.

Структура державного апарату. Розподіл влади на законодавчу, виконавчу та судову.

Тема 8. Форма держави

Зміст теми:

Поняття форми держави. Історичний генезис, розуміння форм держави. Форми держави за Платоном, Арістотелем та Ціцероном.

Поняття форми правління. Форми правління в сучасних державах: монархії та республіки, їх види.

Поняття форми державного устрою. Форми державного устрою в сучасних державах: проста (унітарна) та складна. Федерації та їх види. Поняття конфедерації. Поняття адміністративно-територіального розподілу та його принципи.

Поняття державно-правового режиму, його різновиди. Характеристика демократичного режиму. Види недемократичних режимів.

Тема 9. Типологія держав.

Зміст теми:

Поняття типології та типу держави. Формаційний та цивілізаційний підходи до типології держави.

Поняття формаційного підходу до типології держави. Суспільно-економічна формація. Поняття та ознаки східної, рабовласницької, феодальної, буржуазної та соціалістичної держав, їх функції. Етапи становлення буржуазної держави.

Цивілізаційний підхід до типології держави. Типологія цивілізацій за Тойнбі. Типологія держав за Данилевським. Типологізація держав на основі теорії економічного зростання У. Ростоу. Альтернативні підходи до типологізації держави.

ТЕОРІЯ ПРАВА

Тема 10. Поняття і сутність права

Зміст теми:

Праворозуміння, суб'єкти, об'єкти та типи праворозуміння. Матеріалістичне та ідеалістичне праворозуміння. Природно-правова та позитивістська концепції. Історична школа права. Нормативізм, психологізм, соціологізм. Ліберально-юридичний тип праворозуміння. Розмаїття підходів до визначення терміна «право». Позитивне (юридичне право). Ознаки юридичного права: державно-вольовий характер; нормативність; владно-регулятивний характер; загальнообов'язковість; зв'язок з державним примусом; формальна визначеність; системність. Сутність права. Формальна та змістовна сторони сутності права. Принципи права. Загальносоціальні та спеціально-юридичні принципи права. Загальні, галузеві, міжгалузеві та принципи окремих правових інститутів. Функції права. Загальносоціальні та спеціально-юридичні функції права. Регулятивна та охоронна функції права. Соціальна цінність права. Інструментальна цінність права. Власна цінність права. Структура права. Поділ права на об'єктивне і суб'єктивне, приватне і публічне, матеріальне і процесуальне.

Тема 11. Право в системі соціального регулювання

Зміст теми:

Поняття соціального регулювання. Поняття, функції, види соціальних норм, їх особливості. Розподіл норм на соціальні та технічні. Техніко-соціальні та техніко-юридичні норми. Види соціальних норм. Економічні, політичні, екологічні норми. Правові, звичаєві, релігійні, корпоративні, моральні норми. Взаємозв'язок норм права з нормами моралі та іншими соціальними нормами, їх взаємодія, спільне та відмінне у процесі соціального регулювання.

Тема 12. Норми права

Зміст теми:

Поняття норми права. Норма права як елемент права. Норма права як загальнообов'язковий стандарт поведінки. Ознаки правових норм. Види правових норм. Норми права за функціональним призначенням. Відправні норми. Норми-принципи, норми-дефініції, визначально-установчі норми, норми-основи. Норми – правила поведінки. Регулятивні та охоронні норми. Норми права за предметом правового регулювання. Матеріальні та процесуальні норми. Норми права за методом правового регулювання. Імперативні, диспозитивні, заохочувальні, рекомендаційні норми. Норми публічного та приватного права. Уповноважуючі, зобов'язуючі, забороняючі норми. Норми права за юридичною силою. Абсолютно визначені та відносно визначені норми. Норми права за дією у часі, просторі, за колом осіб.

Структура правової норми. Гіпотеза, її види. Диспозиція, її види. Санкція, її види.

Зовнішній вираз правових норм. Співвідношення норми права і статті нормативно-правового акта. Простий, відсильний та бланкетний способи викладення норм права.

Тема 13. Система права та система законодавства. Систематизація законодавства

Зміст теми:

Поняття системи права, її структурні елементи. Засади, принципи побудови та функціонування системи права. Предмет і метод правового регулювання як підстава розподілу права на галузі та інститути. Норма права, інститут права, галузь права.

Поняття і зміст системи законодавства, її співвідношення із системою права. Система законодавства України. Загальна характеристика галузей права.

Поняття і зміст систематизації законодавства. Види систематизації законодавства. Облік нормативно-правових актів. Принципи організації обліку законодавства, його види. Інкорпорація законодавства, принципи, її види. Консолідація законодавства. Кодифікація законодавства. Ознаки кодифікації, вид кодифікації. Види кодифікаційних актів: кодекс, основи законодавства, статут.

Тема 14. Форми (джерела) права. Правотворчість.

Зміст теми:

Поняття форм (джерел) права. Співвідношення категорій «форма» та «джерело» в юриспруденції. Основні види джерел права у сучасних державах. Нормативно-правовий акт, правовий звичай, правова доктрина, релігійні тексти. Нормативно-правовий акт – основна форма права України. Види нормативно-правових актів. Юридична сила нормативно-правових актів. Закон, їх види. Конституція, конституційний закон, кодекс, звичайний закон, поточний закон, спеціальний закон, оперативний закон, постійний, тимчасовий, надзвичайний закон, органічний закон. Підзаконний акт, його види. Межі дії нормативно-правових актів. Дія нормативно-правового акта у часі, просторі та за колом осіб, зворотна дія закону, переживання закону.

Природа та призначення правотворчості. Загальні та спеціальні принципи правотворчості, функції правотворчості, види та стадії правотворення.

Тема 15. Правовідносини

Зміст теми:

Поняття та ознаки правових відносин, їх соціальні та юридичні властивості. Зміст і склад правовідносин. Суб'єктивне право та юридичний обов'язок, їх структура. Поняття і види суб'єктів правовідносин. Правосуб'єктність, правоздатність, дієздатність, деліктоздатність. Об'єкти правовідносин. Види правовідносин і критерії їх класифікації.

Юридичні факти: поняття та класифікація. Правові презумпції.

Тема 16. Реалізація норм права . Правозастосування

Зміст теми:

Правове регулювання і реалізація норм права. Поняття реалізації норм права. Характерні риси процесу реалізації норм права. Об'єктивна та суб'єктивна сторона реалізації права. Форми реалізації норм права. Реалізація загальних правових приписів та реалізація норм –правил поведінки. Колективна та індивідуальна форми реалізації норм права. Проста та складна форми реалізації норм права. Додержання, виконання, використання норм права як форми їх реалізації.

Застосування норм права як особлива форма їх реалізації. Функції, види та ознаки правозастосування. Принципи та вимоги до правильного застосування норм права. Основні випадки, що потребують реалізації норм права у формі застосування. Стадії застосування норм права. Правозастосовний акт: поняття та види. Вимоги до правозастосовного акта. Співвідношення нормативного та правозастосовного акта.

Прогалини у законодавстві. Причини прогалин у законодавстві. Усунення прогалин. Шляхи подолання прогалин: аналогія закону та аналогія права, їх особливості та можливості використання при реалізації норм різних галузей права.

Тема 17. Тлумачення норм права

Зміст теми:

Поняття, необхідність та загальна характеристика тлумачення норм права. Процеси (стадії тлумачення). З'ясування та роз'яснення змісту правових норм.

Способи тлумачення норм права. Граматичний, логічний, спеціально-юридичний, історико-політичний, систематичний, цільовий способи тлумачення норм права. Види тлумачення за обсягом. Буквальне, розширювальне, обмежувальне тлумачення. Принципи тлумачення. Види тлумачення. Види тлумачення норм права за суб'єктами. Офіційне та неофіційне тлумачення.

Тлумачення нормативне та казуальне, автентичне та делеговане. Тлумачення побутове, професійне та доктринальне. Акти тлумачення.

Тема 18. Правове регулювання та його механізм

Зміст теми:

Поняття правового впливу. Правове регулювання як різновид правового впливу на суспільні відносини. Співвідношення правового впливу та правового регулювання. Ознаки правового регулювання. Предмет правового регулювання. Сфера правового регулювання та її межі. Нормативний та індивідуальний види правового регулювання. Способи і типи правового регулювання. Загальний дозвіл і загальна заборона.

Основні стадії процесу правового регулювання: етап правової регламентації суспільних відносин, етап виникнення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, етап реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, етап застосування права.

Механізм правового регулювання, його ознаки та елементи. Норми права, правовідношення, акти реалізації прав та обов'язків, акти застосування права в механізмі правового регулювання. Просте та складне правове регулювання.

Тема 19. Правова і правомірна поведінка. Правопорушення

Зміст теми:

Поняття правової поведінки, її ознаки, види. Характерні ознаки правомірної поведінки. Правовий вчинок, склад правового вчинку. Види правомірної поведінки. Активна, звичайна, конформна та маргінальна правомірна поведінки. Зловживання правом. Правопорушення: поняття, ознаки. Склад правопорушення. Об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона правопорушення. Види правопорушень. Злочини та проступки (делікти).

Тема 20. Юридична відповідальність

Зміст теми:

Поняття та ознаки юридичної відповідальності. Ретроспективна (негативна) та перспективна (позитивна) юридична відповідальність. Цілі та функції юридичної відповідальності. Принципи юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності. Кримінальна відповідальність, конституційна відповідальність, цивільно-правова відповідальність, адміністративна відповідальність, дисциплінарна відповідальність. Підстави притягнення та звільнення від юридичної відповідальності. Стадії юридичної відповідальності

Тема 21. Правова свідомість і правова культура

Зміст теми:

Поняття та структура правосвідомості. Класифікація форм правосвідомості за суб'єктами і глибиною відбиття правової дійсності.

Правова культура: зв'язок із загальною культурою. Види правової культури. Правова культура суспільства. Правова культура особи. Професійна правова культура. Структура правової культури суспільства.

Поняття, ознаки і функції правового виховання. Система і механізм правового виховання. Правова вихованість. Правове загальне навчання. Система правового виховання. Правовий нігілізм: джерела та шляхи його подолання.

Тема 22. Законність і правопорядок

Зміст теми:

Поняття законності. Ознаки законності. Основні принципи законності: верховенство закону, загальність законності, єдність розуміння та застосування законів, неприпустимість протиставлення законності й доцільності, невідворотність відповідальності за правопорушення. Вимоги законності у сфері правотворчості і реалізації права. Загальносоціальні та спеціально-соціальні гарантії законності.

Поняття правопорядку, основні ознаки, зміст та структура правопорядку. Функції та

принципи правопорядку. Демократія, законність та правопорядок. Державна дисципліна.

Тема 23. Правовий статус людини і громадянина

Зміст теми:

Поняття правового статусу особи. Принципи правового статусу особи. види правових статусів особи. Загальний, спеціальний та індивідуальний статуси людини і громадянина. Елементи правового статусу. Нормативно-правові акти, які закріплюють основи правового статусу громадян України. Права і свободи людини і громадянина, їх класифікація. Обов'язки людини і громадянина. Гарантії прав та свобод людини. Забезпечення прав та свобод громадян – одна з основних функцій держави. Основні права та свободи, що закріплюються законодавством України.

Тема 24. Основні правові системи сучасності.

Зміст теми:

Поняття і структура правової системи. Поняття «правова сім'я». Критерії класифікації правових систем. Місце правової системи України серед правових систем світу. Романо-германська правова сім'я. Англо-американська правова сім'я. Релігійні правові системи. Традиційні правові системи.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Розділ I. Загальна теорія конституційного права

Тема 1: Конституційне право як галузь права, наука і навчальна дисципліна

Зміст теми:

Поняття та предмет конституційного права України. Групи суспільних відносин, які складають предмет конституційного права. Місце та роль конституційного права в системі національного права України. Співвідношення конституційного права з іншими галузями права України.

Особливості методу конституційно-правового регулювання. Імперативний, установчий, універсальний та централізований характер методу конституційного регулювання.

Поняття і предмет науки конституційного права України. Система науки конституційного права. Функції та методологія науки конституційного права. Актуальні питання науки конституційного права України на сучасному етапі.

Конституційне право України як навчальна дисципліна. Система конституційного права України як навчальної дисципліни.

Тема 2: Система конституційного права України

Зміст теми:

Система конституційного права України. Принципи конституційного права: загальні й спеціальні. Інститути конституційного права: поняття, особливості, види (надінститути й підінститути, галузеві та міжгалузеві).

Конституційно-правові норми: поняття, ознаки, структура, особливості, класифікація.

Тема 3: Джерела конституційного права України

Зміст теми:

Поняття й зміст джерел конституційного права. Пам'ятки права України.

Ознаки джерел конституційного права: загальні та спеціальні. Класифікація джерел конституційного права за характером волевиявлення, змістом, формою, територією дії, часом дії, чинністю тощо.

Конституція України – основне джерело конституційного права. Акти всеукраїнського референдуму. Закони: конституційні і звичайні. Акти Конституційного Суду України. Акти Президента України. Постанови Кабінету Міністрів. Декларації, акти і конституційні договори. Акти Центральної виборчої комісії. Акти реагування Уповноваженого Верховної Ради з прав людини та інші. Юридична природа джерел конституційного права.

Тема 4: Конституційно-правові відносини та конституційно-правова відповідальність

Зміст теми:

Конституційно-правові відносини: поняття, ознаки, особливості, суб'єкти та об'єкти. Юридичні факти в конституційному праві.

Конституційно-правова відповідальність: поняття, ознаки, підстави, особливості, суб'єкти, об'єкти, види та санкції. Ретроспективна (негативна) та перспективна (позитивна) конституційно-правова відповідальність. Склад конституційного правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Тема 5: Конституція України – Основний Закон держави

Зміст теми:

Поняття й основні властивості Конституції України. Конституціоналізм як загальна теорія Конституції. Основні етапи становлення Конституції України. Конституційний процес.

Класифікація конституцій. Форма і структура конституції України. Функції конституції. Реалізація та правова охорона Конституції України. Підготовка, прийняття й зміна

Розділ II. Основи конституційного ладу України

Тема 6: Загальні засади конституційного ладу України та його гарантії

Зміст теми:

Загальні засади – форма вираження основ конституційного ладу України. Поняття, сутність і ознаки конституційного ладу України. Основні принципи конституційного ладу України. Гарантії конституційного ладу України.

Поняття державного ладу України. Ознаки Української держави. Механізм та основні функції Української держави.

Поняття і сутність суспільного ладу. Основні принципи та система суспільного ладу України.

Тема 7: Конституційні основи взаємовідносин держави й громадянського суспільства

Зміст теми:

Поняття громадянського суспільства. Конституційно-правові передумови становлення в Україні громадянського суспільства.

Конституційні засади громадянського суспільства. Правовий статус громадських об'єднань, принципи їхньої організації та функціонування. Компетенція громадських об'єднань. Правові основи контролю держави за організацією й діяльністю громадських формувань.

Конституційно-правовий статус політичних партій, умови їх створення і припинення діяльності.

Тема 8: Конституційно-правовий статус релігійних організацій в Україні

Зміст теми:

Право людини на свободу світогляду й віросповідання та створення релігійних організацій. Види релігійних організацій в Україні та їхній правовий статус. Права релігійних організацій, пов'язані із свободою віросповідання. Основи взаємовідносин держави і релігійних організацій. Контрольні повноваження державних органів щодо релігійних організацій.

Тема 9: Конституційно-правовий статус засобів масової інформації

Інформаційний суверенітет та інформаційна безпека України. Інформаційні ресурси. Юридичне поняття інформації та основні принципи інформаційно-правових відносин в Україні. Види інформації та їхнє конституційно-правове регулювання. Правовий статус друкованих та аудіовізуальних засобів масової інформації. Правові основи взаємовідносин держави і засобів масової інформації.

Розділ III. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні

Тема 10: Основи конституційно-правового статусу людини і громадянина. Громадянство України

Зміст теми:

Правовий статус людини і громадянина як інститут конституційного права. Поняття і види основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні

Поняття громадянства і належність до громадянства України. Політико-правові принципи громадянства України. Підстави набуття та припинення громадянства України. Умови набуття громадянства України. Органи, які вирішують питання, пов'язані з громадянством України та їхні компетенції. Документи, що підтверджують громадянство України.

Тема 11: Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина України

Зміст теми:

Тенденції конституційно-правового регулювання основних прав, свобод і обов'язків людини й громадянина. Покоління прав людини. Індивідуальні й колективні права.

Система прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні. Громадянські (фізичні, особисті), політичні, економічні, соціальні (соціально-економічні), культурні (духовні) права і свободи людини й громадянина України. Конституційні обов'язки людини й громадянина України. Система гарантій прав, свобод та обов'язків.

Співвідношення міжнародно-правового та внутрішньодержавного регулювання прав і свобод людини та забезпечення міжнародних стандартів прав і свобод людини в Україні.

Тема 12: Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні

Зміст теми:

Загальна характеристика законодавства про правовий статус національних меншин. Поняття національних меншин та особливості їхнього правового статусу. Права національних меншин у різних сферах громадського життя. Механізм та гарантії реалізації прав і свобод національних меншин в умовах формування в Україні правової, демократичної, соціальної держави.

Тема 13: Правовий статус іноземців, осіб без громадянства та біженців в Україні

Зміст теми:

Правовий статус іноземців в Україні. Поняття «іноземець». Види політичних режимів іноземців. Права й обов'язки іноземців. Порядок в'їзду іноземців на територію України і виїзду за її межі. Відповідальність іноземців.

Поняття та правовий статус осіб без громадянства в Україні.

Поняття й правовий статус біженців, осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, закордонних українців та іммігрантів в Україні.

Тема 14: Права людини в умовах надзвичайного та воєнного стану

Зміст теми:

Поняття надзвичайного стану, умови його оголошення, порядок уведення й припинення. Відповідальність громадян за порушення законодавства про надзвичайний стан. Обмеження прав людини та гарантії прав громадян України в умовах надзвичайного стану. Права, які не можуть бути обмеженими за будь-яких умов.

Поняття воєнного стану, порядок його введення та скасування. Діяльність органів державної влади в умовах воєнного стану. Заходи правового режиму воєнного стану, що запроваджуються в умовах воєнного стану. Гарантії прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб в умовах воєнного стану.

Розділ IV. Форми безпосередньої демократії (прямого народовладдя)

Тема 15: Теоретичні основи народовладдя

Зміст теми:

Поняття, зміст та форми народного волевиявлення. Поняття прямого (безпосереднього) народовладдя. Основні форми безпосередньої демократії: види та загальна характеристика.

Тема 16: Конституційне регулювання виборів

Зміст теми:

Поняття виборів. Становлення інституту виборів. Виборчі цензи. Активне та пасивне виборче право. Основні принципи виборчого права в Україні. Види виборчих систем. Виборча система України.

Виборчий процес і його стадії. Правова регламентація порядку організації та проведення виборів народних депутатів України. Правова регламентація порядку організації та проведення виборів Президента України. Правова регламентація порядку організації та проведення місцевих виборів. Відповідальність за порушення виборчого законодавства в Україні.

Тема 17: Конституційне регулювання референдумів

Зміст теми:

Поняття та види референдумів. Всеукраїнський та місцеві референдуми. Конституційні положення щодо предмета всеукраїнського та місцевих референдумів. Особливості національного законодавства щодо регламентації проведення референдумів в Україні. Закон України «Про всеукраїнський референдум».

Розділ V. Конституційно-правові основи організації та здійснення державної влади в Україні

Тема 18: Теоретичні основи організації та здійснення державної влади

Зміст теми:

Державна влада як інститут конституційного права. Теорія і практика співвідношення в Конституції України принципів народного суверенітету і розподілу державної влади. Конституційні загальні засади закріплення, організації і здійснення державної влади в Україні. Поняття, система і види органів державної влади. Концепція розподілу державної влади.

Тема 19: Законодавча влада в Україні

Зміст теми:

Загальна теорія і стан парламентаризму. Парламент – Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Конституційний склад і структура Верховної Ради України. Функції і повноваження Верховної Ради України. Установча, законодавча, контрольна функції.

Основні форми діяльності Верховної Ради України. Сесія Верховної Ради України – основна організаційно-правова форма її діяльності.

Законодавчий процес. Законодавча ініціатива. Суб'єкти права законодавчої ініціативи. Попередній розгляд законопроектів у Верховній Раді України. Порядок прийняття законів та інших актів Верховної Ради України. Вето Президента України. Опублікування і вступ в силу актів Верховної Ради України. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України».

Тема 20: Конституційно-правовий статус народного депутата

Зміст теми:

Поняття конституційно-правового статусу народного депутата України. Строки повноваження народного депутата України. Порядок дострокового припинення його повноважень.

Особливості правового статусу депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим та депутатів місцевих рад.

Форми діяльності, права та обов'язки народного депутата України. Депутатський запит, депутатське звернення. Основні гарантії депутатської діяльності. Відповідальність депутатів.

Тема 21: Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

Зміст теми:

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини в механізмі забезпечення прав особи. Правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Його функції та повноваження. Гарантії діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Тема 22: Конституційно-правовий статус Президента України

Зміст теми:

Загальна характеристика інституту Президента як Глави держави. Обумовленість статусу глави держави формою правління. Особливості статусу Президента України. Становлення інституту Президента в Україні.

Порядок обрання Президента України. Призначення і проведення виборів Президента України. Чергові, позачергові та повторні вибори Президента України. Реєстрація кандидатів у Президенти України. Встановлення результатів виборів. Вступ на посаду Президента України. Підстави дострокового припинення повноважень Президента України. Усунення його з поста в порядку імпічменту.

Функції та повноваження Президента України щодо представництва держави всередині країни і в міжнародних відносинах; призначення й оголошення виборів і референдумів; формування й функціонування органів державної влади; законодавчої влади; вирішення кадрових питань тощо.

Акти (укази і розпорядження) Президента України. Нормативні Укази Президента України та їхня юридична сила. Порядок вступу в силу указів і розпоряджень Президента України. Офіс Президента України: організаційна структура, функції, повноваження.

Тема 23: Конституційно-правові основи організації та здійснення виконавчої влади в Україні

Зміст теми:

Поняття виконавчої влади і система її органів.

Кабінет Міністрів України – вищий орган у системі органів виконавчої влади, його склад, функції та повноваження. Закон України «Про Кабінет Міністрів України». Призначення на посаду та повноваження Прем'єр-міністра України. Склад Кабінету Міністрів України та порядок формування.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади. Центральні органи виконавчої влади із спеціальним статусом.

Місцеві органи державної виконавчої влади України. Місцева державна адміністрація: склад, порядок формування, повноваження, акти. Голови місцевих державних адміністрацій: правовий статус, порядок призначення та припинення повноважень. Закон України «Про місцеві державні адміністрації».

Тема 24: Конституційно-правовий статус Конституційного Суду України

Зміст теми:

Конституційний Суд України - орган конституційної юрисдикції в Україні. Закон України «Про Конституційний Суд України». Порядок формування і склад Конституційного Суду України. Вимоги до кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України. Статус судді Конституційного Суду України. Гарантії діяльності судді Конституційного Суду України. Функції та повноваження Конституційного Суду України.

Організація діяльності Конституційного Суду України. Поняття та суб'єкти конституційного подання. Конституційне звернення. Конституційна скарга. Порядок звернення до Конституційного Суду України. Порядок розгляду справ Конституційним Судом. Акти Конституційного Суду та їх юридичне значення.

Тема 25: Конституційно-правові основи організації та здійснення судової влади в Україні

Зміст теми:

Конституційно-правовий статус і соціальне призначення органів судової влади. Судова система України. Принципи її побудови та функціонування.

Конституційно-правові засади утворення й функціонування судів загальної юрисдикції. Місцеві суди. Апеляційні суди. Вищі спеціалізовані суди. Верховний Суд: порядок формування, структура, компетенції та організація діяльності. Голова Верховного Суду.

Пленуми Верховного Суду. Закон України «Про судоустрій і статус суддів».

Функції та повноваження судів загальної юрисдикції. Правовий статус суддів. Правовий статус Вищої ради правосуддя та її повноваження. Адвокатура в Україні.

Тема 26: Конституційно-правовий статус прокуратури в Україні

Зміст теми:

Поняття правового статусу прокуратури України. Закон України «Про прокуратуру». Система і структура органів прокуратури. Принципи організації та порядок діяльності органів прокуратури. Офіс Генерального прокурора.

Функції і повноваження прокуратури. Акти органів прокуратури.

Розділ VI. Територіальний устрій та місцеве самоврядування в Україні

Тема 27: Конституційні засади територіального устрою України

Зміст теми:

Поняття, принципи та форми територіального устрою. Поняття та форма територіального устрою України. Ознаки України як унітарної держави.

Поняття, система та принципи адміністративно-територіального устрою України. Особливості статусу міст Києва та Севастополя.

Тема 28: Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим

Зміст теми:

Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим у складі України. Законодавство, яке регулює правовий статус АРК. Конституція АРК. Розподіл владних повноважень між Україною та АРК. Порядок формування, функції та повноваження Верховної Ради АРК. Порядок формування, статус та компетенції Ради Міністрів АРК. Представництво Президента України в АРК. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України».

Тема 29: Конституційно-правовий статус місцевого самоврядування в Україні

Зміст теми:

Поняття місцевого самоврядування. Міжнародно-правове регулювання питань місцевого самоврядування. Європейська Хартія місцевого самоврядування. Конституція України про місцеве самоврядування. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Територіальна основа, принципи і система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада як єдине джерело і безпосередній носій місцевого самоврядування.

Представницькі органи місцевого самоврядування й порядок їх формування. Компетенція місцевих рад і організація їхньої роботи. Акти місцевих рад. Голова місцевої ради: порядок обрання, повноваження, акти. Виконкоми місцевих рад, їхній склад, повноваження і порядок формування.

Організаційно-правова та матеріально-фінансова основи місцевого самоврядування. Підлеглість органів місцевого самоврядування з питань здійснення делегованих повноважень.

Гарантії місцевого самоврядування. Відповідальність органів, службових та посадових осіб місцевого самоврядування. Підстави і порядок дострокового припинення повноважень органів місцевого самоврядування.

Добровільне об'єднання територіальних громад: принципи, суб'єкти, умови та порядок (за Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»). Староста як посадова особа місцевого самоврядування: особливості виборів, строк повноважень, права і обов'язки старости, порядок його звітності.

Співробітництво територіальних громад: поняття, принципи, суб'єкти та форми.

Закон України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей».

**Перелік нормативно-правових актів,
якими дозволяється користуватися на державному кваліфікаційному екзамені при
вирішенні практичних завдань**

з історії, теорії держави і права, конституційного права

1. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 7, № 8, № 9. Ст. 48
2. Конституція України від 28.06.1996 р. 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141
3. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст. 146
4. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1
5. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001. № 2235-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65
6. Про Державний реєстр виборців Закон України від 22.02.2007 № 698-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 20. Ст. 282
7. Про звернення громадян Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256
8. Про Кабінет Міністрів України Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 13. Ст. 222
9. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 35. Ст. 376
10. Про місцеве самоврядування Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24, Ст.170
11. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 190
12. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2365-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23. Ст. 118
13. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. ст.179
14. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15. № 16-17. Ст.133
15. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99
16. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30.06.2004 № 1932-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 36. Ст. 448
17. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. ст.250.

Критерії комплексного оцінювання студента на державному кваліфікаційному екзамені з теорії, історії держави і права, конституційного права

Складовими підсумкового оцінювання для рівня вищої освіти перший (бакалаврський) є

- оцінка за теоретичну відповідь – 60 балів;
- оцінка за виконання кваліфікаційного завдання – 40 балів

Критерії оцінювання теоретичних відповідей

Бал за теоретичну відповідь	Критерії оцінювання
51-60 балів	<p>Студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ виявляє повні, глибокі теоретичні знання; ▪ всебічно і ґрунтовно аналізує нормативно-правову базу; ▪ досконало розуміє сутність сучасних політико-правових процесів; ▪ самостійно і критично оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; ▪ точно і повно посилається на чинне законодавство; ▪ виявляє творчі здібності, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію, ▪ правильно використовує юридичну термінологію; ▪ наводить достатню кількість прикладів з юридичної практики; ▪ робить правильні висновки, добирає переконливі аргументи; ▪ чітко, ясно і послідовно відповідає на поставлені питання; <p>в цілому відповідь студента є повною, завершеною, логічно обґрунтованою</p>
41-50 балів	<p>Студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ володіє теоретичними знаннями вище середнього рівня, але допускає незначні помилки; ▪ аналізує нормативно-правову базу; ▪ розуміє сутність сучасних політико-правових процесів; ▪ самостійно оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; ▪ точно посилається на чинне законодавство; ▪ виявляє творчі здібності, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію (при цьому відповідь може бути не зовсім цілісною і послідовною, містить незначні помилки); ▪ у цілому правильно використовує юридичну термінологію; ▪ наводить в цілому достатню кількість прикладів з юридичної практики; ▪ робить у цілому правильні висновки, наводить достатні аргументи; ▪ досить чітко відповідає на поставлені питання; ▪ відповідь студента переважно є повною, завершеною, логічно обґрунтованою
31-40 балів	<p>Студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ репродуктивно відтворює значну частину навчального матеріалу; ▪ аналізує нормативно-правову базу на середньому рівні, проте допускає правові помилки при її тлумаченні; ▪ розуміє сутність сучасних політико-правових процесів; ▪ самостійно оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; ▪ посилається на чинне законодавство; ▪ виявляє здібності до порівняння, узагальнення, систематизації основних теоретичних положень (при цьому відповідь є недостатньо цілісною і

	<p>послідовною, містить помилки);</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ використовує юридичну термінологію, допускаючи неточності у її формулюванні; ▪ не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи та приклади з юридичної практики; ▪ не досить чітко відповідає на поставлені питання; ▪ відповідь студента в цілому є змістовною і правильною, з певною кількістю значних помилок
21-30 балів	<p>Студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ володіє навчальним матеріалом на базовому рівні; ▪ репродуктивно відтворює незначну частину теоретичного матеріалу; ▪ на рівні середніх стандартів аналізує нормативно-правову базу, проте допускає суттєві правові помилки при її трактуванні; ▪ слабо розуміє сутність сучасних політико-правових процесів; ▪ вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; ▪ на посередньому рівні посилається на чинне законодавство; ▪ виявляє слабкі знання юридичної термінології, допускає суттєві неточності у формулюваннях; ▪ не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи та приклади з юридичної практики; ▪ слабо відповідає на поставлені питання; <p>відповідь студента в цілому є задовільною, зі значною кількістю недоліків.</p>
11-20 балів	<p>Студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; ▪ репродуктивно відтворює незначну частину теоретичного матеріалу; ▪ на елементарному рівні, із суттєвими помилками аналізує нормативно-правову базу, ▪ має недостатні уявлення про сутність сучасних політико-правових процесів; ▪ вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; ▪ на поверховому рівні посилається на чинне законодавство; ▪ виявляє слабкі знання юридичної термінології, допускає суттєві неточності у формулюваннях; ▪ не здатен навести приклади з юридичної практики; ▪ слабо відповідає на поставлені питання; ▪ відповідь студента в цілому відповідає мінімальним критеріям.
0-10 балів	<p>Студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ не володіє базовими знаннями екзаменаційних дисциплін з правознавства; ▪ нездатний елементарно розпізнавати і відтворювати теоретичний матеріал; ▪ не здатен проаналізувати нормативно-правову базу, ▪ не має уявлень про сутність сучасних політико-правових процесів; ▪ не володіє поняттєво-термінологічним апаратом правознавчих дисциплін; ▪ відповідь має уривчастий та безсистемний характер; ▪ не здатен поєднувати загальнотеоретичні положення з діючою юридичною практикою; ▪ відповідь студента в цілому відзначається низьким рівнем компетентності, відсутня здатність викласти матеріал на елементарному рівні.

Критерії оцінювання кваліфікаційного завдання

Критерії оцінювання:

- загальний фактичний та правовий аналіз відносин, викладених у фабулі;
- визначення основного та додаткового джерела правового регулювання;
- загальна остаточна відповідь;
- детальна відповідь;
- теоретичний та практичний рівень правових знань;
- професійні та розумові якості студента.

Випускник повинен надати вичерпну відповідь на запитання і зауваження голови та членів ЕК.

<i>Критерії оцінювання практичного завдання</i>	<i>Розподіл балів</i>			
	<i>40-31 балів</i>	<i>30-21 балів</i>	<i>20-11 балів</i>	<i>10-1 балів</i>
1	2	3	4	5
Загальний фактичний та правовий аналіз відносин, викладених у фабулі	Студент <i>вірно, обґрунтовано, максимально вичерпно та без труднощів</i> : 1) охарактеризував фактичні відносини; 2) відповів на питання чи є справа взагалі юридичною та чи мають місце правовідносини; 3) визначив належність відносин та питання, що потребує вирішення, до відповідної галузі права; 4) визначив суб'єктів, об'єкт та зміст правовідносин	Студент <i>вірно, обґрунтовано та вичерпно, але з певними неточностями та мінімальними труднощами</i> : 1) охарактеризував фактичні відносини; 2) відповів на питання чи є справа взагалі юридичною та чи мають місце правовідносини; 3) визначив належність відносин та питання, що потребує вирішення, до відповідної галузі права; 4) визначив суб'єктів, об'єкт та зміст правовідносин	Студент <i>вірно, проте без належного та достатнього обґрунтування, неповно, з постійними труднощами</i> : 1) охарактеризував фактичні відносини; 2) відповів на питання чи є справа взагалі юридичною та чи мають місце правовідносини; 3) визначив належність відносин та питання, що потребує вирішення, до відповідної галузі права; 4) визначив суб'єктів, об'єкт та зміст правовідносин	Студент: 1) <i>не охарактеризував або охарактеризував, проте не вірно</i> , фактичні відносини; 2) <i>не відповів взагалі або відповів, але не вірно</i> , на питання чи є справа взагалі юридичною та чи мають місце правовідносини; 3) <i>не визначив або визначив, але невірно</i> , належність відносин та питання, що потребує вирішення, до відповідної галузі права; 4) <i>не визначив або визначив, але невірно</i> , суб'єктів, об'єкт та зміст правовідносин. <i>Відповідь надана без обґрунтування, або з неналежним та недостатнім обґрунтуванням</i>
Визначення основного та додаткового джерела правового регулювання	Студент <i>вірно, обґрунтовано, максимально вичерпно та без труднощів</i> : - визначив основне та додаткове джерело правового регулювання відносин, якщо розглядувані відносини підлягають правовому регулюванню; - визначив конкретну норму (частину, пункт) основного джерела права,	Студент <i>вірно, обґрунтовано та вичерпно, але з певними неточностями та мінімальними труднощами</i> : - визначив основне та додаткове джерело правового регулювання відносин, якщо розглядувані відносини підлягають	Студент <i>вірно, проте без належного та достатнього обґрунтування, неповно, зі значними труднощами</i> : - визначив <i>лише</i> основне джерело правового регулювання, <i>не назвавши додаткове</i> (якщо таке існувало); - визначив конкретну норму основного	Студент: - <i>не визначив або визначив, проте невірно</i> , основне та додаткове джерело правового регулювання правовідносин, якщо розглядувані відносини підлягають правовому регулюванню; - <i>не визначив або визначив, проте невірно</i> , конкретну

	що підлягає застосуванню для вирішення задачі	правовому регулюванню; - визначив конкретну норму (частину, пункт) основного джерела права, що підлягає застосуванню для вирішення задачі	джерела права, <i>однак не назвав її частину чи пункт</i>	норму (частину, пункт) основного джерела права, що підлягає застосуванню для вирішення задачі; - <i>визначив вірно</i> норму права, <i>однак навмання, без жодного пояснення свого вибору</i>
Загальна остаточна відповідь	- <i>правильна (наприклад, визначено наявність чи відсутність в розглядуваних діях особи ознак складу правопорушення (кримінального, адміністративного тощо),</i> - <i>точна,</i> - <i>конкретна,</i> - <i>змістовна (без зайвої інформації)</i>	- <i>правильна,</i> - <i>певні неточності,</i> - <i>дещо неконкретна,</i> - <i>змістовна, але включає окрему зайву інформацію</i>	- <i>правильна,</i> - <i>вагомні неточності,</i> - <i>неконкретна,</i> - <i>не змістовна,</i> - <i>не чітка</i>	- <i>не вірна повністю чи в основній її частині,</i> - <i>обґрунтування або відсутнє, або воно зовсім не стосується суті задачі</i>
Детальна відповідь	Якщо за умовами задачі необхідно кваліфікувати дії особи, студент виконав таке завдання: - <i>правильно,</i> - <i>з посиланням на норми закону (частини, пункти),</i> - <i>у випадку наявності конкуренції загальної та спеціальної норм - вибрав ту з норм, яка підлягає застосуванню за правилами конкуренції норм,</i> - <i>визначив чи достатньо в діях особи (осіб) ознак для їх остаточної кваліфікації, якщо недостатньо, то назвав яких саме та до якого складу правопорушення вони відносяться,</i> - <i>детально охарактеризував фактичні дії особи за схемою «склад правопорушення (злочину)»: об'єкт → об'єктивна сторона → суб'єкт → суб'єктивна сторона;</i> - <i>розкрив зміст кваліфікуючих ознак правопорушення;</i> - <i>у тих випадках, якщо це передбачено умовами задачі, відмежував встановлене правопорушення від інших</i>	Якщо за умовами задачі необхідно кваліфікувати дії особи, студент виконав таке завдання, так як в колонці № 2, але з незначними неточностями та помилками	Якщо за умовами задачі необхідно кваліфікувати дії особи, студент частково виконав таке завдання по відношенню до того, як вказано в колонці № 2, а також: - <i>зі значними неточностями,</i> - <i>грубими помилками.</i> Відповіді на більшість запитань поверхові та неповні.	Якщо за умовами задачі необхідно кваліфікувати дії особи, студент виконав таке завдання: - <i>неправильно,</i> - <i>з посиланням на неналежні норми закону (частини, пункти),</i> - <i>у випадку наявності конкуренції загальної, не застосував правила конкуренції норм або застосував, проте неправильно,</i> - <i>не встановив чи достатньо в діях особи (осіб) ознак для їх остаточної кваліфікації, а якщо недостатньо, то не назвав яких саме ознак та до якого складу правопорушення вони відносяться,</i> - <i>не охарактеризував зовсім або охарактеризував з грубими помилками фактичні дії особи за схемою «склад правопорушення (злочину)»: об'єкт → об'єктивна сторона → суб'єкт → суб'єктивна сторона;</i>

	<p>суміжних складів, навіть передбачених іншими галузями права та цивільно- та господарсько-правових деліктів,</p> <p>- детально обґрунтував кожен свій висновок</p>			<p>- не звернув увагу на кваліфікуючі ознаки правопорушення, або визначив їх навмання, не розкривши їх зміст;</p> <p>- у тих випадках, якщо це передбачено умовами задачі, не відмежував встановлене правопорушення від інших суміжних складів, навіть передбачених іншими галузями права та цивільно- та господарсько-правових деліктів,</p> <p>- жоден свій висновок взагалі не обґрунтував</p>
<p>Теоретичний та практичний рівень правових знань</p>	<p>- поняття та категорії засвоєні,</p> <p>- вільно володіє матеріалом,</p> <p>- відповіді на всі запитання обґрунтовані,</p> <p>- проявляє глибокі та системні теоретичні знання,</p> <p>- вміло застосовує теоретичні знання на практиці під час вирішення задачі,</p> <p>- вільно орієнтується в структурі основного джерела (кодексу, закону), розуміє взаємозв'язок загальної та особливої частини та використовує його властивості під час відповіді на запитання</p>	<p>- поняття та категорії засвоєні, але в ряді випадків є неточності,</p> <p>- вільно володіє матеріалом, та лише подекуди відчувається складнощі ,</p> <p>- відповіді на всі запитання обґрунтовані, але допущені незначні неточності,</p> <p>- з більшої частини проявляє глибокі теоретичні знання, однак децю порушена системність знань,</p> <p>- вміло, але з незначними складнощами, застосовує теоретичні знання на практиці під час вирішення задачі,</p> <p>- вільно, але з незначними складнощами, орієнтується в структурі основного джерела (кодексу, закону), розуміє взаємозв'язок загальної та особливої частини, але не повністю використовує його властивості під час відповіді на запитання</p>	<p>- поняття та категорії засвоєні нечітко та не послідовно,</p> <p>- погано володіє матеріалом, складно орієнтується в ньому,</p> <p>- на більшість питань відповіді не обґрунтовані, допущені грубі неточності,</p> <p>- з більшої частини проявляє низькі (поверхневі) теоретичні знання, відсутня системність знань,</p> <p>- зі значними складнощами застосовує теоретичні знання на практиці під час вирішення задачі,</p> <p>- зі значними складнощами орієнтується в структурі основного джерела (кодексу, закону), відсутнє розуміння взаємозв'язку загальної та особливої частини, не використовує його властивості під час відповіді на запитання</p>	<p>- поняття та категорії не засвоєні,</p> <p>- не володіє матеріалом, не орієнтується в ньому,</p> <p>- не дав обґрунтованої відповіді на жодне питання, допущені грубі неточності,</p> <p>- з усіх питань відсутні або дуже низькі (поверхневі) теоретичні знання, відсутня системність знань,</p> <p>- не може застосовувати теоретичні знання на практиці під час вирішення задачі,</p> <p>- не орієнтується в структурі основного джерела (кодексу, закону), не розуміє взаємозв'язку загальної та особливої частини, не використовує його властивості під час відповіді на запитання</p>
<p>Професійні та розумові якості</p>	<p>- вільно виділяє у відносинах ту частину, що</p>	<p>- вільно, але з незначними</p>	<p>- зі значними труднощами, виділяє</p>	<p>- не виділяє у відносинах ту частину,</p>

<p>студента</p>	<p><i>підлягає правовому регулюванню,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вільно відмежовує важливі для задачі обставини справи від неважливих (тих, що не впливають на кінцеву відповідь), - мислення гнучке, варіативне (вірно вирішує задачі при зміні умов фабули, введені нових даних), - відповідь логічна, послідовна, конкретна, змістовна, грамотна, насичена фаховими термінами, - вимова (дикція) виразна, ясна, - підтримує постійний візуальний контакт зі слухачем (екзаменатором як уявним клієнтом) 	<p><i>труднощами, виділяє у відносинах ту частину, що підлягає правовому регулюванню,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вільно, але з незначними труднощами, відмежовує важливі для задачі обставини справи від неважливих (тих, що не впливають на кінцеву відповідь), - мислення гнучке, варіативне (вірно вирішує задачі при зміні умов фабули, введені нових даних), але інколи зустрічаються невеликі складнощі, - відповідь в своїй більшості логічна, послідовна, конкретна, змістовна, насичена фаховими термінами, хоча інколи зустрічаються не фахові вислови, - вимова (дикція) в основному виразна, ясна, - в основному підтримує візуальний контакт зі слухачем (екзаменатором як уявним клієнтом) 	<p><i>у відносинах ту частину, що підлягає правовому регулюванню,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - зі незначними труднощами, відмежовує важливі для задачі обставини справи від неважливих (тих, що не впливають на кінцеву відповідь), - мислення одностороннє, негнучке (дуже складно вирішує задачі при зміні умов фабули, введені нових даних), - відповідь в своїй більшості не логічна, не послідовна, не конкретна, містить багато зайвої інформації, переважають нефахові терміни - вимова (дикція) переважно невиразна, розпливчата, - майже не підтримує візуальний контакт зі слухачем (екзаменатором як уявним клієнтом) 	<p><i>що підлягає правовому регулюванню,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - не відмежовує важливі для задачі обставини справи від неважливих (тих, що не впливають на кінцеву відповідь), спутує їх або відмежовує навмання - мислення одностороннє, негнучке (не може вирішити задачу при зміні умов фабули, введені нових даних), - відповідь не логічна, не послідовна, не конкретна, містить багато зайвої інформації, повністю насичена нефаховими термінами - вимова (дикція) невиразна, розпливчата, - відсутній візуальний контакт зі слухачем (екзаменатором як уявним клієнтом)
------------------------	---	---	---	--

Розподіл балів на державному кваліфікаційному екзамені з теорії, історії держави і права та конституційного права

Розподіл балів між частинами державного кваліфікаційного екзамену встановлюється відповідно до таблиці:

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

1 частина – теоретична			2 частина – практична	
60 балів			40 балів	
1 питання	2 питання	3 питання		
20	20	20		